

**KÖZÖS PIACI RENDTARTÁSOK
HAZAI ALKALMAZÁSA**

Marha-, juh- és kecskehús

**Budapest
2003.**

Készítették:
Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid
Dr. Popp József

Lektorálta:
Lukács László

ISBN 963 394 504 6

Kiadja a Perfekt Gazdasági Tanácsadó,
Oktató és Kiadó Részvénytársaság
A kiadásért felelős Jókai István
Kiadóigazgató Domina István
Borítóterv Jeney Zoltán
Műszaki szerkesztő Kiss Tamás
Perfekt Nyomda
Felelős vezető Laki Péter
Terjedelem 2 (A/5) ív

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés (Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid)	4
1.1 Közös Agrárpolitika (KAP) alapjai	4
1.2 A csatlakozási tárgyalások eredményei	5
2. Az EU marha, juh és kecskehús termelése (Dr. Popp József)	7
2.1 A marha- és borjúhús termelés jellemzői az EU-ban	7
2.2 A juh- és kecskehústermelés jellemzői az EU-ban	8
3. Marha- és Borjúhús Termékpálya szabályozása és elemei (Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid)	9
3.1 A jogi szabályozás alapja és annak főbb elemei	9
3.2 Az állománysűrűség meghatározása	11
3.2.1 Az állománysűrűség számításának lépései	12
3.3 Közvetlen jövedelemkiegészítő támogatások	13
3.3.1 Anyatehén támogatás	14
3.3.2 Speciális húsmarha támogatás	15
3.3.3 Vágási támogatás	17
3.3.4 Szezonáltságot csökkentő támogatás	18
3.3.5 Extenzifikációs kifizetés	18
3.3.6 Kiegészítő kifizetés	19
3.4 Az árjelentés és a vágott test minősítés rendszere	20
3.4.1 Árjelentési rendszer	20
3.4.2 A vágott test minősítési rendszer	20
3.5 Belső piac támogató intézkedések	20
3.5.1 Intervenció	20
3.5.2 Magántárolási támogatás	22
3.6 Harmadik országokkal folytatott kereskedelem szabályozása	22
3.6.1 Import szabályozás	22
3.6.2 Export támogatás	22
3.7 A tárgyalások eredményei és annak várható hatásai a magyarországi marha- és borjúhús termékpályára	23
4. Juh- és Kecsehús Termékpálya szabályozása és elemei (Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid)	24
4.1 A jogi szabályozás alapja és annak főbb elemei	24
4.2 Közvetlen jövedelemkiegészítő támogatások	26
4.2.1 Juh és kecske támogatás	26
4.2.2 Kedvezőtlen adottságú területek kiegészítő támogatása	28
4.2.3 Kiegészítő kifizetés	28
4.3 Az árjelentés és a vágott test minősítés rendszere	29
4.3.1 Árjelentési rendszer	29
4.3.2 Vágott test minősítési rendszer	29
4.4 Belső piaci támogató intézkedések	30
4.4.1 Magántárolási támogatás	30
4.5 Harmadik országokkal folytatott kereskedelem szabályozása	31
4.6 A tárgyalások eredményei és annak várható hatásai a juh- és kecskehús termékpályára	31

1. Bevezetés

1.1 Közös Agrárpolitika (KAP) alapjai

Az EU tagországaiban a *Közös Agrárpolitika* keretében végrehajtott agrárpiaci beavatkozások költségeit, illetve a termelőknek fizetett támogatásokat az *Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA)* fedezik. Az Alap, amely két részből (az agrárpiaci feladatokat szolgáló Garancia, illetve a vidékfejlesztési és beruházás-ösztönzési célokra szakosodott Orientációs Részlegről) áll, az EU közös költségvetésének meghatározó részét képezi (az EMOGA-ból folyósított közösségi kifizetések az EU költségvetés mintegy 45–50%-ára rúgnak).

Annak érdekében, hogy ezt a tekintélyes összeget – amely a 2000-es pénzügyi évben mintegy 41 milliárd eurót, azaz kb. 10 000 milliárd forintot tett ki – a tizenöt tagállam kizárólag a közösségi jogszabályokban meghatározott célokra, a piaci szereplők megalapozott igényeinek az előírt mértékben történő kielégítésére használja fel, az EMOGA finanszírozási gyakorlatába többszörös biztonsági garanciát építettek be.

Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy a közösségi pénzek kifizetésének bonyolításáért és ellenőrzéséért az EU elsősorban a tagállamokat tette felelőssé, így azok kötelesek kijelölni és felügyelni az ezen feladatok ellátására felhatalmazott hatóságokat és szervezeteket, a *kifizető ügynökségeket (Magyarországon a SAPARD Hivatalok és az AIK összevonásából létrejövő új Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal)*. A szigorú ellenőrzés legfontosabb irányelve, hogy közösségi finanszírozás csak akkreditált kifizető ügynökségen keresztül bonyolítható. A visszaélések elkerülése és a közösségi érdekek védelme érdekében, a közvetlen támogatások hatékonyabb kezelésére és ellenőrzésére az EU Tanácsának 3508/92/EGK rendelete minden tagállam számára egy *integrált igazgatási és ellenőrzési rendszer (IIER)* felállítását határozta meg.

Ahhoz, hogy a támogatások igénybe vehetők legyenek az integrált rendszerbe be kell jelentkezni, illetve annak előírásait teljesíteni kell. Ebben az integrált adatbázisban nem csak a támogatásokra való jogosultságot és a vállalt kötelezettségeket (mint például a birtokon tartási idő) betartását lehet nyomon követni, de alkalmas hatósági intézkedések kiszolgáltatására is. Az IIER 4 fő alapadat nyilvántartó rendszerre osztható:

a) *Mezőgazdasági parcella-azonosítási rendszer (MePAR)*

Ahhoz, hogy a támogatás alapjául szolgáló földterületek bármifajta jogosultság-ellenőrzés tárgyát képezhessék, szükség van a földterületek, illetve a földterület-egységek azonosítási rendszerére. Az EU a támogatás-igénylés alapegységeként a *mezőgazdasági parcellát* határozza meg. A mezőgazdasági parcella olyan összefüggő földterületet jelent, amelyen a gazdálkodó egyetlen növénykultúrát művel.

b) *Az állatok azonosítási és nyilvántartási rendszere (ENAR)*

Annak érdekében, hogy az állategyedek, illetve -csoportok támogatás alapját képezhessék, és hogy a támogatási jogosultság megfelelő módon ellenőrizhető legyen, szükség van az állatok azonosítását biztosító rendszerre. Egy 1992. évi közösségi irányelv értelmében a közösség területén született – illetve oda be-

szállított – valamennyi szarvasmarhát egyedileg meg kell jelölni, egy, a tagállam illetékes hatósága által kibocsátott füljelzővel. Az irányelv a juhok és kecskék vonatkozásában az állatok tenyészet-szintű nyilvántartását követeli meg, az állatok egyedi azonosítása csak az állatok tenyészetek közötti mozgása esetén kötelező. Ezen túlmenően, minden egyes állattartónak naprakész nyilvántartást kell vezetnie az általa tartott állatokról, és jelentenie kell az állatok születését, tenyészetek közötti mozgását, illetve elhullását. A tagállamoknak az azonosítási és nyilvántartási rendszer központi kezelése érdekében számítógépes adatbázist kell felállítaniuk, mely adatokat szolgáltat az állatmozgások gyors és hatékony nyomon követéséhez, valamint a támogatási jogosultságok adminisztratív ellenőrzéséhez. Ezt az adatbázist a vonatkozó állategészségügyi követelményekkel összhangban kell kialakítani. Az egyedi állatnyilvántartás és jelölés a nyomon követhetőség lehetőségét is megteremti, amely a fogyasztók élelmszerbiztonság iránti fokozott igénye miatt egyre nagyobb hangsúlyt kap.

c) Az integrált rendszer által érintett ügyfelek regisztrációs rendszere

Az integrált rendszer keretében a kifizető ügynökség számos olyan ügyféllel kerül kapcsolatba, akiknek a tevékenysége közvetlenül vagy közvetve hatással van a támogatási jogosultságra. Ezek közül az ügyfelek közül kitüntetett szerepe van a termelőknek, hiszen ők a támogatás alanyai, vagyis végső soron ők felelnek minden, a támogatási kérelemben feltüntetett adat valódiságáért, hitelességéért és teljességéért. Természetesen a termelők ugyanúgy lehetnek egyéni, mint társas gazdálkodók, s vannak olyan ágazatok (zöldség-gyümölcs ágazat), ahol a támogatások alanyai az ún. termelői értékesítő szervezetek. Ennek az ügyfél-nyilvántartásnak biztosítania kell az ügyfelek egyértelmű azonosítását és biztosítania kell a különböző szerepekben (pl. termelő, feldolgozó) megjelenő ügyfelek megfelelő kezelését.

d) A támogatási kérelmek nyilvántartási rendszere

Mindazok az adatok, amik a támogatás-igénylés során ellenőrizendők, a támogatás alanya (vagyis a termelő, illetve TЭСZ vagy termelői csoport) által benyújtott támogatási kérelmen keresztül jutnak be az agrárigazgatási eljárásba. Ez a kérelem-feldolgozási rendszer hajtja végre a kérelmek adatainak adminisztratív ellenőrzését és a fizikai ellenőrzések megállapításait figyelembe véve a jogosultság szakmai bírálatát.

1.2 A csatlakozási tárgyalások eredményei

A 2002. decemberében lezárult csatlakozási tárgyalások eredményeként a magyar mezőgazdaság szereplői olyan támogatási körülmények között gazdálkodhatnak a kibővülő Európai Unió egységes piacán, amelyek biztosítják számukra a tisztességes verseny feltételeit.

Az EU-s agrártámogatások legnagyobb tételét képező közvetlen támogatások fokozatosan kerülnek bevezetésre, annak ellenére, hogy az EU tagországok sokáig vitatták ezen támogatási forma létjogosultságát az új tagok esetében. E támogatások fő célja, hogy az

adott ország agrárszektorában dolgozók számára biztosítsa az érintett országban átlagosan meglévő jövedelmi szintek elérését, azaz a közösség agrárpolitikájának megfelelően, a méltányos életszínvonal megteremtését a mezőgazdaságból élők részére.

A közvetlen támogatásoknál mind a szarvasmarha, mind a juh és kecske termékpályára meghatározott *támogatási felső határ* (támogatási kvóta), mint ahogy az elnevezés is mutatja, nem a termelés korlátozását jelenti, hanem azt, hogy a megadott mennyiség a támogatás felső határa. Az e fölött termelt mennyiséget szintén értékesíteni lehet, de itt már nem jár támogatás. Ez kedvezőbb, mint a *termelési kvóta* (termelési felső határ) – pl. tej esetében –, ahol a megadott mennyiség az előállítás felső limitjét is jelenti. Az e fölött termelt mennyiséget az EU bünteti.

Az újonnan csatlakozó 10 tagország gazdái közösségi forrásból 2004-ben a közvetlen támogatások 25%-át, 2005-ben 30%-át, 2006-ban 35%-át kapják meg, mely további fokozatos emelkedés után 2013-ban éri el a 100%-ot. (1. táblázat) A tárgyalások eredményeként ugyanakkor mód van a közvetlen támogatások nemzeti költségvetésből történő kiegészítésére, minden évben maximum 30%-kal. Ugyanakkor lényeges szempont, hogy a közösségi jog értelmében nemzeti támogatást közvetlen kifizetés céljára az EU hozzájárulása nélkül egyetlen tagország sem folyósíthat.

Azaz, hogy hazai forrásból 30%-kal a közvetlen támogatások kiegészíthetők, a magyar termelők már az első évben az EU-15-ök gazdálkodóinak biztosított szint több mint felét (55%-át) megkaphatják. A kiegészítéssel az átmeneti időszak 6 évre rövidül, és közvetlen támogatásoknál a hetedik évben éri el a magyar kiegészítéssel a 100%-ot.

A piaci *intervenciós és belpiaci intézkedésekben* (gabona, marhahús, tejpor, vaj és bor), valamint az *export- és a vidékfejlesztési támogatásokban* a magyar termelők a csatlakozás első napjától kezdve a többi tagország termelőivel azonos feltételekkel vesznek részt. Ez azt jelenti például, hogy ugyanazokra a termékekre és teljesen azonos mértékű exporttámogatásban fogunk részesedni, mint az EU jelenlegi termelői és exportőrei.

1. táblázat

A közvetlen kifizetések ütemezése az átmeneti időszakban

(Az EU 15-öknek járó teljes támogatás %-ában)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU forrás	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100
EU + nemzeti forrás	55	60	65	70	80	90	100	100	100	100

Az EU Bizottság javaslatára a csatlakozási szerződésbe bekerült egy általános „*védzáradék*”, mely lehetőséget nyújt arra, hogy a csatlakozást követően esetlegesen kialakuló, előre nem látott súlyos piaci zavarok esetén a felek között lezajlott egyeztetés után – megfelelő EU-s eljárások keretein belül és az Európai Bizottság jóváhagyásával – a problémákkal szembesülő ágazatok megsegítésére védelmi intézkedéseket lehessen bevezetni. Amennyiben a marha- és borjúhús, illetve a juh- és kecskehús termékpályán érdeksérelmet okozó súlyos problémák keletkeznek, Magyarország élni kíván ezzel a lehetőséggel.

2. Az EU marha, juh és kecskehús termelése

2.1 A marha- és borjúhús termelés jellemzői az EU-ban

A szarvasmarha-állomány tovább csökkent az EU-ban, ahol a 2002. évi állatszám-lás adatai szerint (Görögországot és Portugáliát kivéve) 79,2 millió darab állatot írtak össze, 1,6 millió darabbal kevesebbet, mint egy évvel korábban. A tagországok közül csak Spanyolországban és Olaszországban nem csökkent az állatállomány. Németországban, Franciaországban viszont több mint félmillió darabbal esett vissza a szarvasmarhák száma.

Az állománycsökkenés azt is jelenti, hogy növekedett a marhavágások száma. Az EU-15-ben 2002-ben 27,4 millió darab állatot vágtak le, vagyis 1,1 millió darabbal többet az előző évinél. 2003-ra azonban már megáll a marhavágások számának emelkedése, visszaesik a termelés (2. táblázat).

2. táblázat

Szarvasmarhák és marhavágások száma (1000 darab)

	Állomány*		Marhavágások száma	
	2001	2002	2001	2002
Belgium	3 243	3 088	991	1 090
Dánia	1 907	1 821	652	663
Németország	14 638	13 994	4 773	4 770
Görögország			233	246
Spanyolország	6 253	6 396	2 471	2 501
Franciaország	21 001	20 460	6 888	7 201
Írország	7 263	7 185	1 717	1 885
Olaszország	7 194	7 246	2 937	2 974
Luxemburg			54	66
Hollandia	4 021	3 780	1 380	1 633
Ausztria	2 163	2 094	815	802
Portugália			398	432
Finnország	1 037	1 026	351	335
Svédország	1 652	1 638	498	500
Egyesült Királyság	10 600	10 429	2 115	2 306
EU-15	80 870	79 157	26 274	27 403

Forrás: Német piac és árfigyelő szolgálat (ZMP), 2003

* Az EU-15 Görögország és Portugália adatai nélkül. Belgium és Luxemburg adatai együtt

A marhahús ára 2002-ben lassan emelkedett. Míg 2000 és 2001 között 14,3 százalékos árscsökkenés következett be az EU átlagában, 2002-re 7,9 százalékkal nőttek a piaci árak, de még mindig nem érte el a BSE-kór előtti szintet. A hizómarha átlagára (vágott súlyban) 2397 eurót tett ki tonnánként az előző év 2222 euró/t átlagárral szemben. A tagországok közötti árkülönbség is emelkedett, mert az átlagár Hollandiában volt a legalacsonyabb (1663 euró/t) és Görögországban a legmagasabb (3193 euró/t).

A 2002. évi marha- és borjúhús termelés előreláthatólag 7,45 millió tonna, 2003-ra a termelés 1,5 a fogyasztás 2 százalékos bővülésével számolva a termelési többlet igen szerénynek ígérkezik (3. táblázat).

3. táblázat

Az EU marha- és borjúhús termelése (1000 tonna)

	2000	2001	2002
EU-15	7412	7267	7453
Németország	1304	1360	1340
Franciaország	1514	1566	1637
Spanyolország	632	642	690
Olaszország	1154	1133	1138
Írország	584	493	551
Egyesült Királyság	708	652	611

Forrás: Német piac- és árfigyelő szolgálat (ZMP), 2002

A nemzetközi piacon fokozatosan erősödik Dél-Amerika és Óceánia szerepe, illetve versenyelőnye. Az EU hagyományosan legjelentősebb piacára (Oroszország) is betörték a tengerentúli exportőrök. Egyre nagyobb árkülönbség alakul ki a növények és a vágótehenek termelői ára között. Ebben az R3-as minőségű növények szegényes kínálata is szerepet játszik.

2.2 A juh- és kecskehústermelés jellemzői az EU-ban

2001 végén elején az Európai Unióban 90 millió darab juhot tartottak, 5 millió darabbal kevesebbet az egy évvel korábbinál. A száj- és körömfájás 2001-ben különösen a járvány gócpontjában, az Egyesült Királyságban tizedelte meg a juhok számát, de a többi nagy juhtartó országban (Spanyolország, Olaszország, Görögország és Franciaország) is állománycsökkenéssel járt a járvány. A juhtartás a fentebb említett országokban koncentrálódik, ahol az EU juhállományának közel 90 százalékát tartják (4. táblázat).

4. táblázat

Juhok és juhvágások száma az EU-ban (1000 darab)

	Juhállomány			Juhvágások száma		
	1999	2000	2001	2000	2001	2002
Belgium	119	160	153	267	230	221
Dánia	106	116	111	75	87	90
Németország	2 170	2 165	2 115	2 203	2 152	2 090
Görögország	8 732	9 269	9 205	7 095	6 742	6 555
Spanyolország	23 965	24 400	23 838	20 682	22 237	21 233
Franciaország	9 509	9 324	9 244	7 281	7 328	7 117
Írország	5 393	5 130	4 880	3 876	3 713	3 271
Olaszország	11 017	11 089	10 952	5 232	5 105	4 820
Luxemburg	7	7	7	6	8	8
Hollandia	1 152	1 250	1 230	1 005	975	950
Ausztria	352	339	320	343	341	310
Portugália	3 584	3 579	3 478	2 281	2 187	2 143
Finnország	77	74	70	41	40	38
Svédország	437	437	452	192	204	204
Egyesült Királyság	29 741	27 591	24 434	20 017	13 239	16 379
EU-15	96 363	94 930	89 928	70 595	64 587	65 429

Forrás: Német piac és árfigyelő szolgálat (ZMP), 2003

A hústermelés (a levágott állatok száma) 2001-ben 64,6 millió darab volt, 6 millióval kevesebb az előző évinél. Spanyolország a legnagyobb juhhústermelő tagor-

szág az EU-ban. A becslések alapján 2002-ben növekedett a vágások száma, de messze elmaradt a járvány előtti birkavágások számától (4. táblázat).

A kecskeállomány 2001 végén 11,6 millió egyed volt. A kecsketartás öt tagországra koncentrálódik (Görögország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország és Portugália), ahol az EU kecskeállományának 95 százaléka található (Görögországban 40 százalék).

A vágások száma 2001-ben 7,8 millió darabra rúgott, 4 százalékkal kevesebbre az előző évinél. Az előrejelzések szerint 2002-ben a vágások száma mintegy 400 ezer darabbal emelkedett. A tenyészállatok számának csökkenése azonban az állomány és a hústermelés jövőbeni fogyását valószínűsíti (5. táblázat).

5. táblázat

Kecskék és kecskevágások száma az EU-ban (1000 darab)

	Kecskeállomány (december)		Kecskévágások száma	
	2000	2001	2001	2002
EU-15	11 668	11 644	7 818	8 190
Görögország	5 180	5 023	4 280	4 386
Spanyolország	2 829	2 912	1 766	1 994
Franciaország	1 156	1 242	877	913
Olaszország	1 375	1 327	494	510
Portugália	623	565	270	256

3. Marha- és Borjúhús Termékpálya szabályozása és elemei

3.1 A jogi szabályozás alapja és annak főbb elemei

E termékpálya rendtartásának jogi alapjait az 1999. május 17-én érvénybe lépett 1254/1999. számú Tanácsi rendelet adja, mely az 1968-ban kiadott és többször módosított, a marha- és borjúhús közös piaci szabályozásáról szóló rendeletet váltotta fel. A rendelet alkalmazására vonatkozó részletes szabályozásról a támogatási rendszerek tekintetében a 2342/1999. számú bizottsági rendelet szól.

A szabályozás alapvető célja a piacok stabilizálása, illetve a méltányos termelői jövedelmek biztosítása. Ennek érdekében az EU olyan támogatási rendszert alkalmaz, amely biztosítja a magas belső piaci árakat. Emellett igyekszik megakadályozni az olcsóbb importtermékek beáramlását a Közösség belső piacára. Amennyiben az árak egy bizonyos szint alá süllyednek, a közösségi felvásárlásokon keresztül a belső piaci árak megtartása érdekében a marhahús felesleget eltávolítják a piacról. Az intervenció felvásárlás a mai napig a szabályozás egyik jelentős eleme, azonban szerepe a jövőben várhatóan csökkenni fog.

A 90-es évek elejére felhalmozódott állami készletek mennyisége és a mezőgazdasági szabályozás finanszírozása az Uniós költségvetésre egyre nagyobb terheket rótt, így elengedhetlenné tette a támogatási rendszer átalakítását. Ezt az intervenció felvásárlások csökkentésével kívánták megoldani, míg a farmerek jövedelem-biztonságát továbbra is szavatolták a közvetlen jövedelem-kiegészítő támogatásokon keresztül.

Az Unió költségvetési korlátozásokra vonatkozó igény egy időben jelent meg a környezetvédelmi prioritások felerősödésével, amely az extenzív állattartás ösztönzéséhez vezetett. A ma érvényben lévő szabályzó rendszer számos olyan elemet tartalmaz amely ezen célok megvalósulását szolgálja.

A harmadik országokkal folytatott kereskedelemben a piacvédelmet az 1995. január 1. óta érvénybe lépett GATT megállapodásnak megfelelően vámtarifák látják el. Az export-piacra jutást elősegítendő a közösségi termékek exporttámogatásban is részesülnek.

A marha- és borjúhús közös piaci szervezete által alkalmazott szabályzó eszközök az alábbi 3 kategóriába sorolhatók. (6. táblázat)

6. táblázat

A marha- és borjúhús termékpálya szabályozásának elemei, és magyarországi jellemzői

Intézkedés, jogcím	Támogatási összeg* (€, 100%)	Támogatási felső határ (egved)	Kedvezményezett
<i>Közvetlen jövedelemkiegészítő támogatások:</i>			
Anyatehén támogatás (+ külön támogatás nemzeti költségvetésből)	200 (+ 50)	117 000	Termelő (állattartó)
Speciális húsmarha támogatás	210	94 620	
Vágási támogatás			
– Borjúra	50	94 439	
– Kifejlett szarvasmarhára	80	141 559	
Szezonalitást csökkentő támogatás			
Extenzifikációs kifizetés	100	–	Kereskedő és/vagy feldolgozó
Kiegészítő kifizetés	2 936 076	–	
<i>Belső piactámogató intézkedések:</i>			
Intervenciós készletfelvásárlás			Kereskedő és/vagy feldolgozó
Intervenciós készletértékesítés			
Magántárolás támogatása			Exportőr
<i>Harmadik országokkal folytatott kereskedelem szabályozása:</i>			
Nem EU országokba irányuló export támogatása			
Nem EU országokból származó termékekre vonatkozó importrendszer			

* Ebben az oszlopban euróban kifejezett összegek az EU-15-ök gazdálkodói számára pályázható 100%-ot jelentik. A magyar termelők 2004-ben ezen összegek 55%-ára pályázhatnak.

A marha- és borjúhús közös piaci szervezete magában foglalja a belső piacot és a Közösségen kívüli országokkal folytatott kereskedelmet, és az alábbi termékekre terjed ki:

- Házasított szarvasmarha fajokhoz tartozó élő állatok, kivéve a fajtiszta tenyészállatokat
- Szarvasmarhák húsa, friss vagy előhűtött
- Szarvasmarhák húsa, fagyasztott
- Vastag és vékony dagadó, friss vagy előhűtött
- Zsíros és sovány dagadó, fagyasztott
- Szarvasmarhák húsa, sózott, páclében, szárított vagy füstölt
- Zsíros és sovány dagadó, sózott, sós lében tartósítva, szárított vagy füstölt
- Élelmezési célra alkalmas lisztek vagy őrlemények húsból vagy belsőségből

- Szarvasmarhák egyéb, elkészített vagy tartósított húsa, főzés nélkül; főtt hús vagy belsőség és nem főtt hús vagy belsőség keverékei
- Egyéb, szarvasmarha húst vagy belsőséget tartalmazó hús, nem főtt; főtt hús vagy belsőség és nem főtt hús vagy belsőség keverékei
- Élő fajtiszta szarvasmarhák
- Szarvasmarhák élelmezési célra alkalmas belsőségei a zsíros és sovány dagadó kivételével, friss vagy előhűtött, kivéve a gyógyászati termékek gyártásához felhasználtakat
- Szarvasmarhák élelmezési célra alkalmas belsőségei a zsíros és sovány dagadó kivételével, fagyasztott, kivéve a gyógyszerek gyártásához felhasználtakat
- Szarvasmarhák élelmezési célra alkalmas belsőségei, sózott, sós lében tartósítva, szárított vagy füstölt, a zsíros és sovány dagadó kivételével
- Szarvasmarhafaggyú, nyers vagy kiolvasztott, préselt vagy nem préselt, oldószerrel extrahált vagy oldószerrel nem extrahált
- Szarvasmarhák egyéb, elkészített vagy tartósított húsa vagy belsősége, kivéve a nem főtt húst vagy belsőséget, illetve a főtt hús vagy belsőség és nem főtt hús vagy belsőség keverékeit
- Egyéb elkészített vagy tartósított szarvasmarha húst vagy belsőséget tartalmazó hús, kivéve a főzés nélküli és a főtt hús vagy belsőség és főzés nélküli hús vagy belsőség keverékeit

3.2 Az állománysűrűség meghatározása

A tagország illetékes hatóságának meg kell állapítania az egyes gazdaság takarmánytermő területére jutó állománysűrűségi mutatót minden olyan termelő esetében, aki az adott évben benyújtott egy területalapú és legalább egy, az anyatehén vagy speciális húsmarha támogatásra vonatkozó támogatási kérelmet.

Az állománysűrűséget *nagyállat egységben (NE)* a gazdasági állatok számára fenntartott takarmánytermő területre vetítve kell kifejezni. Egyes támogatások esetében csak azoknak jár támogatás, akiknél az állománysűrűségi mutató nem haladja meg a takarmánytermő terület hektáronkénti *1,8 nagyállat egységet (NE)*.

Az állománysűrűségi kritérium alkalmazása alól mentesülnek a termelők, ha a birtokukon tartott, és az állománysűrűség meghatározásánál figyelembe veendő állatok száma nem több, mint 15 NE.

7. táblázat

A nagyállat egység (NE) számításához szükséges átváltási számok

Megnevezés	Átváltási érték
Hímivarú szarvasmarhák és üszők 24 hónapos kor felett; anyatehenek; tejelő tehének	1,0 NE
Hímivarú szarvasmarhák és üszők 6 hónapostól 24 hónapos korig	0,6 NE
Juhok	0,15 NE
Kecskék	0,15 NE

A gazdaság állománysűrűségének meghatározásánál figyelembe kell venni:

- azokat a hímivarú szarvasmarhákat, anyateheneket és üszöket, juhokat és/vagy kecskéket, amelyekre támogatási igényt nyújtottak be, valamint azokat a tejelő teheneket, amelyek a termelőre kiosztott összes referenciamennyiségű tej előállításához szükségesek. Az állatok számát átváltási táblázat (7. táblázat) segítségével lehet nagyállat egységben (NE) megadni,
- a takarmánytermő területet, amely a gazdaságnak azt a területét jelenti, mely az egész naptári év folyamán rendelkezésre áll a szarvasmarhák, juhok és kecskék tartásához, illetve takarmányuk biztosításához.

A takarmánytermő területbe nem számítandók bele:

- épületek, erdők, tavak és utak,
- olyan területek, amelyeket más közösségi támogatás elnyerésére alkalmas kultúrák, vagy évelő, illetve kertészeti kultúrák céljára használnak, kivéve az állandó legelőt (gyepet), amelyre területi kifizetés jár,
- olyan területek, amelyek egyes szántóföldi növények termelői számára létrehozott támogatási rendszerben támogatásra jogosultnak minősülnek, amelyeket száraztakarmány támogatási rendszerben használnak, és amelyek nemzeti vagy közösségi területpihentetési rendszerbe tartoznak.

A takarmánytermő területbe beszámítandók a megosztott hasznosítású területek és azok a területek, amelyeken vegyes kultúrákat termesztnek.

3.2.1 Az állománysűrűség számításának lépései

Minden egyes anyatehén vagy speciális húsmarha támogatásra pályázónak ki kell töltenie egy területi támogatást igénylő lapot. Ezen a pályázati lapon pontosan fel kell tüntetni az adott gazdaság földhasználatának megoszlását, így a takarmánytermő terület nagyságát is. Ezután az állománysűrűség az alábbi módon határozandó meg:

- a) A termelő *tejkvótájának* meghatározása.
- b) A *tejhasznú állatok száma*, ami szükséges a fenti tejkvóta előállításához az országos egy tehenre jutó, éves átlagos tejhozammal számolva.
- c) A takarmánytermő terület hektárjainak száma szorozva az engedélyezett *maximális állománysűrűségi mutatóval* (1,8 NE / hektár). Ez adja meg a gazdaságban tartható nagyállat egységek (NE) maximális számát.
- d) A „b” pontban kiszámított tejhasznú tehenek számával megegyező nagyállat egység (NE) számot kivonjuk a teljes összegből.
- e) Végül azoknak az anyajuhok és/vagy anyakecskéknak a nagy állategységben (NE) kifejezett számát kell kivonni az összegből amelyre támogatási kérelmet nyújtottak be.

A fenti kalkuláció eredményeként kapott szám az a maximális, nagyállat egységben kifejezett szarvasmarha szám lesz, amelyre anyatehén és/vagy speciális húsmarha támogatás igényelhető.

3.3 Közvetlen jövedelemkiegészítő támogatások

A közvetlen jövedelemkiegészítő támogatások célja a hústermelés céljára szarvasmarhát tartó termelők méltányos jövedelmi szintjének biztosítása, melynek kedvezményezettje az állat tartója.

A *termelő* az, az egyéni gazdálkodó –aki lehet természetes vagy jogi személy, illetve természetes vagy jogi személyek csoportja, tekintet nélkül a nemzeti jog által az ilyen csoportra vagy annak tagjaira ruházott jogi státuszra – akinek gazdasága a Közösség területén fekszik, és aki szarvasmarhák tartásával foglalkozik. A *gazdaság* mindazok a termelőegységek, amelyeket a termelő üzemeltet, és amelyek egy adott tagállam területén helyezkednek el.

A szarvasmarhához kötődő támogatások igénybevételéhez az *Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER)* által előírt nyilatkozatot szükséges tenni, amely a földterületre (nagyság, hasznosítás, termelt növényi kultúrák) és az élőállatra (fajta, korcsoport, egyedi azonosítók) vonatkozik. Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy a támogatást igénylő termelő vállalja, hogy pontos adatokat szolgáltat a *támogatást igénylő lapon*:

- a földterületére,
- a tartott állatok számára, nemére és korcsoportjára vonatkozóan a szarvasmarha egyedazonosító számának megadásával,
- naprakész nyilvántartást vezet a gazdaságában az állatállományról (születés, betegség, elhullás stb.),
- az egyes támogatásoknál feltüntetett kötelező tartási időszak alatt a birtokon tartja a támogatásban részesülő állatait,
- valamint lehetőséget ad arra, hogy szűrőpróbaszerűen ellenőrizzék a kifizető ügynökség alkalmazottai a bevallott adatok valóságát.

Valótlan adatok közlése a támogatásból való kizárást, súlyosabb esetben büntetést von maga után.

Az EU megszabja az egy tagországban kiosztható anyatehén, speciális húsmarha és vágási támogatások felső határát (8., 9., 10. táblázat). A tagországoknak ezeket az úgynevezett *nemzeti felső határokat anyatehén támogatás esetében* le kell osztania az egyes termelőkre, és így a kvótához hasonló *egyéni támogatási felsőhatár* kerül meghatározásra. A gazdálkodó ugyan tarthat a megadottnál több állatot, azonban a felső határon felüli létszám nem részesíthető támogatásban. A *speciális húsmarha és a vágási támogatás esetében* az adott évben beérkezett pályázatok alapján kerül szétosztásra a nemzeti felső határ, amennyiben „túligénylés” történik, úgy *arányos visszaosztásra* kerül sor.

Az anyatehén támogatás esetében az egyes tagországok adminisztrációs okokból kifolyólag meghatározhatják azt az *állatlétszám határt* is, ami alatt nem folyósítják a támogatást, de ez a minimum szám *nem lehet nagyobb háromnál*. Ez azt jelenti, hogy a tagország saját hatáskörében dönthet úgy, hogy a három állatlétszámnál kisebb gazdaságok nem részesülhetnek támogatásban, de dönthet úgy is, hogy a kettő vagy az egy legyen a minimálisan támogatható állatlétszám.

Egyes támogatási formáknál meghatározásra kerül a támogatás alapját adó állat *kötelező birtokon tartási ideje*. Ezt az időintervallumot (melyeket az adott támogatásoknál pontosan megjelölünk) általában a támogatási kérelem benyújtását követő naptól kell figyelembe venni. A jogosulatlanul igénybevett támogatásokat a termelő köteles visszafizetni, illetve a tagország illetékes hivatalának mérlegelése szerint a támogatást jogosulatlanul igénybe vett termelő meghatározott időre kizárható minden támogatási rendszerből.

3.3.1 Anyatehén támogatás

Az EU ide vonatkozó szabályozása szerint anyatehén támogatás minden *húsmarha típusú vagy húsmarhával való keresztezésből született tehénre igényelhető*, amely hűstermelés céljából ellik borjút. A támogatásból kizárásra kerülnek azok az egyedek, amelyek egy tételiesen meghatározott fajtakörhöz (például holstein fríz, jersey, ayshire, tehát intenzív tejhasznosítású fajta) tartoznak. Ebben az értelemben támogatásra jogosultak lehetnek a kettőshasznosítású fajták egyedei és a keresztezett egyedek is, amennyiben megfelelnek az egyéb támogatási feltételeknek. A támogatási jogosultság alapfeltétele a gazdaságonkénti legfeljebb *1,8 NE/hektár állománytűrési kritérium* betartása. A tenyésztőnek lehetősége van arra, hogy kérelmében a tenyész-utánpótlást jelentő *üszöket* is (nyolc hónapnál idősebb, még nem ellett hústípusú nőivarú szarvasmarha) bejelentse, mint támogatási alapot. A tenyésztő által a kérelemben feltüntetett üszök száma azonban nem haladhatja meg a teljes támogatott létszám 40%-át.

Az EU ennél a támogatási formánál az alábbiak szerint határozta meg a támogatható állatlétszámokat. (8. táblázat)

8. táblázat

Anyatehén támogatás tagállami jogosultság felső határa (egyed)

Tagállam	Jogosultság	Tagállam	Jogosultság
Belgium	394 253	Luxemburg	18 537
Csehország	90 300	Magyarország	117 000
Dánia	112 932	Málta	454
Németország	639 535	Hollandia	63 236
Észtország	13 416	Ausztria	325 000
Görögország	138 005	Lengyelország	325 581
Spanyolország	1 441 539	Portugália	277 539
Franciaország	3 779 866	Szlovénia	86 384
Írország	1 102 620	Szlovákia	28 080
Olaszország	621 611	Finnország	55 000
Ciprus	500	Svédország	155 000
Lettország	19 368	Egyesült Királyság	1 699 511
Litvánia	47 232		

A támogatás *200 €/tehén/év, ami 48 838 Ft/tehén/év* (Magyarországon 2004-ben ezen összeg *55%-a, 110 €/tehén/év, azaz 26 861 Ft/tehén/év*) támogatási összeget jelent.¹

1 1 € = 244,19 Ft. MNB hivatalos deviza árfolyama 2003. február 27.

Minden egyes tagország saját hatáskörében dönthet úgy, hogy a szarvasmarha tartó gazdák közül vagy azok jogosultak az anyatehén támogatásra, akiknek a rendelkezésre álló éves tej kvótájuk nem haladja meg a 120 000 kg-ot, vagy csak azok akik az adott évben egyáltalán nem értékesítenek tejet feldolgozónak. Az a tagország, amelyik előbbi választja – szintén saját hatáskörben – a 120 000 kg-os mennyiségi határtól eltérhet.

A termelőknek eleget kell tenni a 6 hónapos birtokon tartási kötelezettségnek is, amely a támogatási kérelem benyújtásának napjától számítandó.

A támogatási jogosultság egyéni felső határ alkalmazásával korlátozott. Az egyéni felső határ elosztásának módját az adott tagország határozza meg. Magyarországon esetében erről a 2003 áprilisában hatályba lépett új agrárrendtartási törvény alapján felállításra kerülő úgynevezett Termékpálya Bizottság fog dönteni.

Fontos megjegyezni, hogy az egyéni támogatási jogosultság vagyoni értékű jognak tekinthető, azaz – a meghatározott kereteken belül – forgalomképes és átruházható. Ha egy termelő gazdaságát eladja vagy egyéb módon másnak átadja, valamennyi anyatehén támogatás jogát is átadhatja annak a személynek, aki a gazdaságot átveszi. Jogait részben vagy egészben más termelőknek a gazdaság átadása nélkül is átadhatja.

Az összes nemzeti támogatási jogosultságot jelentő támogatási állatlétszám felsőhatár mennyiségéből minden tagországnak nemzeti tartalékot – általában 2–3% – kell képeznie. A nemzeti tartalék felhasználása külön szabályozás alá esik, de általánosságban jellemző, hogy a kezdő gazdálkodók támogatási igényét fedezik vele. A nemzeti tartalékból ingyenesen kapott támogatási jogosultságot jelentő egyéni támogatási jogosultság három évig nem adható el, nem adható bérbe, illetve nem adható tovább.

Ha a támogatási jogokat a gazdaság átadása nélkül adja át egy termelő, akkor az átadott jogok egy része – amely a 15%-ot nem haladhatja meg – kompenzáció fizetése nélkül annak a tagállamnak a nemzeti tartalékára száll vissza ingyenes újraelosztás céljára, amely tagállamban a gazdaság található.

A nemzeti tartalék folyamatos feltöltésének lehetséges formája még, ha egy adott gazdálkodó nem használja ki a számára rendelkezésre álló támogatási jogosultság legalább 70%-át. A tagállam a minimum-kihasználtság mértékét 90%-ban is meghatározhatja. Ebben az esetben a fel nem használt támogatási jogosultságot ellenszolgáltatás nélkül be kell adni a nemzeti tartalékba. Ez alól a kötelezettség alól olyan esetekben kivételt lehet tenni, ha a támogatási jogosultság kihasználatlansága nem róható fel a termelőnek.

A tagországok saját nemzeti költségvetésből kiegészíthetik az anyatehén támogatást, ami azonban nem haladhatja meg az 50 €/tehén/év mértéket (12 210 Ft). (Magyarországon 2004-ben ezen összeg 55%-a, 27,5 €/tehén/év, azaz 6 716 Ft/tehén/év.) A nemzeti kiegészítő támogatás kritériumait a tagországok saját ágazati céljaiknak megfelelően maguk határozzák meg, de arról tájékoztatni kell az Európai Unió Bizottságát.

3.3.2 Speciális húsmarha támogatás

Az a termelő, aki gazdaságában 9 hónaposnál idősebb hímivarú szarvasmarhákat tart, speciális húsmarha támogatásra lehet jogosult. Ez éves támogatás formájában jár naptári

évenként és gazdaságonként, a regionális (országos) felsőhatár által megszabott létszám mértékéig. Egy termelő, birtokon tartott, támogatásra jogosult állományából 9 hónaposnál idősebb bika, 9 hónaposnál idősebb tinó és 21 hónaposnál idősebb tinó kaphat támogatást.

A speciális húsmarha támogatás:

a) *egyszer jár* minden 9 hónapos kort meghaladott *bika* élettartama alatt

b) *kétszer jár* minden *tinó* élettartama alatt:

- először 9 hónapos kor elérésekor,
- másodszor, hogy a 21 hónapos kort elérte.

A speciális húsmarha támogatás hústermelés céljára hasznosított *himivarú* (kasztrált és kasztrálatlan) szarvasmarhára fizethető *fajta korlátozás nélkül*. A 20 hónaposnál idősebb, nem kasztrált állatok nem vehetnek részt e támogatásban, mert a tinókra vonatkozó második támogatás kérelmének beadása után mindenképpen kasztrálni kell az egyedeket, amit az első helyszíni ellenőrzés alkalmával ellenőriznek.

A támogatások összege bikák után *egyszeri 210 € (51 280 Ft)*, tinók után *kétszer 150 € (2 × 36 629 Ft)*. (Magyarországon 2004-ben ezen összegek 55%-a, *egyszeri 115,5 €, azaz 28 204 Ft, illetve kétszeri 82,5 €, azaz 20 146 Ft.*)

Az egyes tagországok a támogatás kifizetésével kapcsolatosan alkothatnak olyan eljárási rendet, melyben a speciális támogatást a vágási támogatással együtt, az állatnak a levágása vagy élőként történő exportja után fizetik ki. Ez könnyebbséget jelenthet a támogatási kérelmek adminisztrációjánál.

Kötelező birtokon tartási időszak az igénylés napjától számított *60 nap*, ami a vágást vagy az exportot megelőző egy hónapon belül járt le. A támogatási jogosultság *1,8 NE / hektár állománysűrűségi kritériummal* korlátozott.

A kettős támogatás elkerülése érdekében a tagországoknak központi adatbázisukban rögzíteniük kell az adott állatra már kifizetett támogatás tényét, és ezt az információt meg kell jeleníteni a marhalevélen is.

9. táblázat

Speciális húsmarha támogatás tagállami jogosultság felső határa (egyed)

Tagállam	Jogosultság	Tagállam	Jogosultság
Belgium	235 149	Luxemburg	18 962
Csehország	244 349	Magyarország	94 620
Dánia	277 110	Málta	3 201
Németország	1 782 700	Hollandia	157 932
Észtország	18 800	Ausztria	423 400
Görögország	143 134	Lengyelország	926 000
Spanyolország	713 999	Portugália	175 075
Franciaország	1 754 732	Szlovénia	92 276
Írország	1 077 458	Szlovákia	78 348
Olaszország	598 746	Finnország	250 000
Ciprus	12 000	Svédország	250 000
Lettország	70 200	Egyesült Királyság	1 419 811
Litvánia	150 000		

Annak érdekében, hogy az EU a kifizetések összességét pénzügyileg korlátozhassa, minden tagállamára „*regionális támogatási felsőhatárt*” vezetett be. Meg

kell jegyezni, hogy Magyarország e vonatkozásban egy régiónak tekintendő, így *országos felső határról* beszélhetünk. (9. táblázat)

3.3.3 Vágási támogatás

Úgynevezett vágási támogatásban részesülhet a szarvasmarha tartó gazda minden az EU területén működő *vágóhidra leadott vagy az EU területén kívülre (un. harmadik országba) exportált élő szarvasmarha után.*

10. táblázat

Vágási támogatás tagállami jogosultság felső határa (egyed)

Tagállam	Bikák, tinók, tehenek és üszök	Borjak 1 és 7 hónapos kor között, illetve 160 kg-nál kisebb tömegű
Belgium	711 232	335 935
Csehország	483 382	27 380
Dánia	711 589	54 700
Németország	4 357 713	652 132
Észtország	107 813	30 000
Görögország	235 060	80 324
Spanyolország	1 982 216	25 629
Franciaország	4 041 075	2 045 731
Írország	1 776 668	0
Olaszország	3 426 835	1 321 236
Ciprus	21 000	0
Lettország	124 320	53 280
Litvánia	367 484	244 200
Luxemburg	21 867	3 432
Magyarország	141 559	94 439
Málta	6 002	17
Hollandia	1 207 849	1 198 113
Ausztria	546 557	129 881
Lengyelország	1 815 430	839 518
Portugália	325 093	70 911
Szlovénia	161 137	35 852
Szlovákia	204 062	62 841
Finnország	382 536	10 090
Svédország	502 063	29 933
Egyesült Királyság	3 266 212	26 271

A tagállam döntésének megfelelően a *termelőknek minden évben nyilatkozniuk kell* arra vonatkozóan, hogy az adott évben kívánnak-e vágási támogatásban részesülni. Ezt a nyilatkozatot legkésőbb az első támogatási kérelem benyújtásával egy időpontban kell megtenni. Amennyiben azonban a termelők az adott évre vonatkozóan nem tesznek nyilatkozatot, azt úgy kell tekinteni, mintha az előző éves nyilatkozatukat tartanák fenn.

Ennél a támogatásnál *nincs fajta vagy ivar szerinti differenciálás*. Kor szerinti különbséget azonban a támogatás mértékénél előírtak az alábbiak szerint:

- nyolc hónaposnál idősebb bikák, tinók, tehenek és üszök után *80 € (19 535 Ft)*,
- a 160 kg vágott testtömegig, illetve hét hónaposnál fiatalabb borjak esetén *50 € (12 210 Ft)* igényelhető.

(Magyarországon 2004-ben ezen összeg 55%-a, 44 €, azaz 10 744 Ft, illetve 27,5 €, azaz 6 716 Ft.)

A támogatási kérelmet a vágást vagy az exportot követő *hat hónapon belül, de legkésőbb a következő év február végéig* kell benyújtani. A támogatási kérelmet nem csak a támogatásra jogosult termelő nyújthatja be, az a termelő nevében beadható a vágóhíd által is, amennyiben a tagállam eljárás rendje ezt megengedi. A támogatás jogosultja azonban ekkor is csak az lehet, aki betartotta az igénylést követő naptól számított és a vágást vagy az exportot megelőző egy hónapon belül lejárt *60 napos (borjaknál 30 napos) kötelező birtokon tartási időszakot*. Azokban a tagországokban, ahol technikailag ez megoldható, elfogadott olyan eljárás is, mely szerint a vágóhídi vágási jelentés automatikusan a termelő számára történő támogatási igénynek ismerhető el. (10. táblázat)

3.3.4 Szezonálitást csökkentő támogatás

A speciális húsmarha támogatáshoz kapcsolt támogatási forma. Elsősorban azon tagállamokban van jelentősége, ahol extenzív tartáson alapuló éves termelési ciklusú vágómarha előállítás folyik. A támogatás célja, hogy a legelőről egyszerre lekerülő, illetve a hizlaldákból egy időben kikerülő állatok vágását időben szórtabbá tegye.

Ha egy adott tagállamban a szeptember 1 és november 30 között *levágott tinók száma* meghaladja a hímivarú szarvasmarhák éves vágásának 35%-át, akkor szezonálitást csökkentő támogatást lehet igényelni azon hímivarú állatok után, amelyeket a *következő év január 1 és április 30 között vágtak le*. Azok az állattartók jogosultak az igénybevételeire, akik már részesülhettek a speciális húsmarha támogatásból.

E támogatás összegét az alábbiak szerint állapítják meg:

- egy adott év *első 15 hetében* levágott állatok után 72,45 € (17 692 Ft) állatonként,
- egy adott év *16. és 17. hetében* levágott állatok után 54,34 € (13 272 Ft) állatonként,
- egy adott év *18 és 21. hetében* levágott állatok után 36,23 € (8 847 Ft) állatonként,
- egy adott év *22. és 23. hetében* levágott állatok után 18,11 € (4 422 Ft) állatonként.

E támogatási formánál *nincs kötelező birtokon tartási időszak* meghatározva, a támogatásra a jogosult, aki a vágás előtt az állat tartója volt.

Ugyanakkor meg kell említeni, hogy a szezonálitást csökkentő támogatás feltételrendszere nem felel meg a jelenlegi magyar termelési viszonyoknak, így annak igénybevétele nem várható, ezért nem tüntettük fel az 55%-os szintet.

3.3.5 Extenzifikációs kifizetés

A támogatás *célja az extenzív állattartás ösztönzése*. Azok a termelők jogosultak az igénybevételeire, akik már részesültek speciális húsmarha vagy anyatehén támogatásban, és az adott naptári évben az extenzifikációs kifizetés állatsűrűségi kritériumait teljesíteni tudják.

Amennyiben a gazdaság állatsűrűségi mutatója *kisebb, mint 1,4 nagyállat egység (NE)/takarmánytermő terület hektár*, a termelő extenzifikációs támogatást vehet fel a támogatásra jogosult állatai után.

A támogatás mértéke 100 €/egyed (24 419 Ft/egyed). (Magyarországon 2004-ben ezen összeg 55%-a, 55 €/egyed, azaz 13 430 Ft/egyed) Takarmánytermő területnek számítanak a legelők, a kaszálók, a szálas- és tömegtakarmány előállítására fordított területek, illetve az EU szabályozás szerinti földalapú támogatásban nem részesített területek. Az állatsűrűség kiszámításához használt takarmánytermő terület legalább 50%-a gyeppel kell hogy legyen.

Az állatsűrűségi mutató kiszámításánál azokat a *himivarú szarvasmarhákat, teheneket és üszöket* kell számításba venni, amelyek az adott évben az adott gazdaságban megtalálhatók voltak, illetve azokat a *juhokat és kecskéket*, melyekre vonatkozóan az állattartó az adott évben támogatási kérelmet nyújtott be.

Azok a *tejtermelő gazdálkodók*, akiknek a gazdasága *hegyvidéki térségben* található, tejhasznú teheneik után szintén jogosultak a külterjes termelést ösztönző támogatásra. Ebben az esetben a termelőnek *hat hónapos tartási kötelezettséget* kell vállalnia a támogatás alapjául szolgáló tehenekre vonatkozóan.

A támogatás igénybevételének szándékát a termelők a területalapú támogatási kérelemben kell, hogy feltüntessék.

3.3.6 Kiegészítő kifizetés

A 2000. évtől lehetőség van kiegészítő kifizetés igénylésére, melynek felhasználását *nemzeti hatáskörben lehet szabályozni*, igazodva az országoként eltérő termelési sajátosságokhoz. Ez a támogatás *állatlétszám vagy termőterület alapon* kerülhet kifizetésre. A támogatás nemzeti kerete egy előre *rendeletileg meghatározott összeg*. (11. táblázat)

11. táblázat

Kiegészítő támogatás tagállami elosztása (millió €)

Tagállam	2002 és azt követő évek	Tagállam	2002 és azt követő évek
Belgium	39,4	Luxemburg	3,4
Csehország	8,776017	Magyarország	2,936076
Dánia	11,8	Málta	0,0637
Németország	88,4	Hollandia	25,3
Észtország	1,13451	Ausztria	12,0
Görögország	3,8	Lengyelország	27,3
Spanyolország	33,1	Portugália	6,2
Franciaország	93,4	Szlovénia	2,964780
Írország	31,4	Szlovákia	4,500535
Olaszország	65,6	parFinnország	6,2
Ciprus	0,308945	Svédország	9,2
Lettország	1,33068	Egyesült Királyság	63,8
Litvánia	4,942267		

Az *állatlétszám alapon* adott támogatásnál *nincs meghatározva* az egyedenkénti támogatási mérték. A támogatási jogosultság alapját jelentő állatok köre *lehet himivarú szarvasmarha, anyatehén, tejhasznú tehén és üsző*. Ebben az esetben a tagországok hirdethetik meg a támogatást, mint a speciális húsmarha támogatást vagy az anyatehén támogatást kiegészítő támogatási formát. Ha az állatlétszám szerinti kifizetést vágáskor teljesítik, a tagállamok határozhatnak úgy, hogy ezt a feltételt azzal helyettesítik, hogy a

vágott test minimális súlya legalább 180 kg legyen. Ezen felül teljesíteni kell egy, a tagország által külön meghatározott állatsűrűségi kritériumot is.

A terület alapon meghirdetett támogatásnál azonban a támogatás *nem haladhatja meg a 350 €/ha (85 467 Ft)* összeget. A támogatás alapját csak olyan terület jelentheti, amelyre *nem vett igénybe a termelő más földalapú támogatást.*

3.4 Az árjelentés és a vágott test minősítés rendszere

3.4.1. Árjelentési rendszer

A marhahús piaci helyzetének értékeléséhez egy olyan *árjelentési rendszer* szükséges amely, az egyes tagállamok vágóhidjain és kijelölt piacain *összegyűjtött árakat továbbítja* az intervenció ügynökségeken keresztül, *a brüsszeli központnak.* A Bizottság a beérkezett árinformációk alapján alakítja ki a vágómarha Unióban érvényes hivatalos heti árát, az úgynevezett *referenciaárat.*

A kijelölt *nagyobb vágóhidak kötelesek árat jelenti* a tagállami hatóságoknak. Az árjelentési rendszer biztosítja a piacok átláthatóságát, és alapul szolgál a piaci beavatkozásokhoz így az intervenció életbe léptetéséhez is. A *marhahús piaci árakat R3 standard vágott test minősítésre korrigálva €/100 kg-ban* hozzák nyilvánosságra.

3.4.2 A vágott test minősítési rendszer

A tagállamokban történő piaci beavatkozás egységességének alapja az intézkedés tárgyát jelentő *egységes minőségi kategória* meghatározása. Ennek érdekében az egyes tagországoknak *alkalmazni kell a Közösség SEUROP rendszerű vágott test minősítését.* Ez a minősítés a vágómarhák vágás utáni osztályozásával ad információt a vágott testek izmoltságáról, illetve faggyúfedettségéről. Az *S E R U O P betűk jelzik a vágott test izmoltságát* (pl.: S = kiválóan izmolt; P = nagyon gyengén izmolt). A betűk mellé rendelt *sámok adják a faggyúfedettség fokát* (pl.: 1 = egyáltalán nem faggyús; 5 = nagy mértékben faggyúval fedett).

A pályázatos felvásárlásokat és a támogatott magántárolást általában az *R3-as kategóriájú vágott testekre határozzák meg.* Szintén ez a kategória a mérvadó az árfigyelés és *árjelentés* esetén is, hiszen a piaci beavatkozásokat többnyire ezen kategória árának a mérlegelésével teszik meg. A vágott test minősítés nem csupán a piacszabályozás szempontjából jelentős az EU-ban, hanem a termelők és a vágóhidak közötti elszámolás alapját is ez adja.

3.5 Belső piac támogató intézkedések

3.5.1 Intervenció

Az intervenció célja a *marhahús felesleg kivonása* a piacról annak megakadályozására, hogy a kínálati túlsúly miatt az árak a kívánatosnál alacsonyabbra süllyedjenek. A beavatkozás kedvezményezettje a *kereskedő és/vagy a feldolgozó.*

A beavatkozásnak ez a formája az adott időben a közösségi vagy nemzeti marhahús piacon megjelenő marhahús többlet piacról történő kivonását szolgálja. Az intervenció felvásárlás tehát egy olyan *piactámogató mechanizmus*, amely a marhahúspiacon megjelenő túlkínálat eltávolításával, próbálja a piaci árak optimálisnak tartott szint alá történő csökkenését megakadályozni. *Az intervenció felvásárlásokhoz kapcsolódó műveletekben a termelő, közvetlenül nem vesz részt. Az adott tagállam intervenció ügynöksége ugyanis a vágóhíddal, feldolgozóval áll kapcsolatban a felvásárlási folyamat során.* Az intervenció felvásárlások, illetve az ehhez kapcsolódó műveletek, hasonlóan a többi közös piacszervezésen belüli támogatáshoz, a *EMOGA* nevű uniós mezőgazdasági alap garancia részéből kerül finanszírozásra.

Az intervenció ár a 2002. július 1-től kezdődő gazdasági évre 1 560 €/t. (380 936 Ft/t). Amennyiben egy adott tagországban a vágott test minősítési kategóriákon alapuló átlagos piaci ár két hétre ez alá a szint alá süllyed, akkor intervenció felvásárlást kell hirdetni. Ebben az esetben a *brüsszeli Marhahús Igazgatási Bizottság* dönt arról, hogy milyen húsminőséget milyen áron vásárol fel a beérkezett pályázatok közül.

A tagállamok a bizottsággal összhangban kijelölik, hogy melyek az adott tagállamban az intervencióra jelölhető kategóriák. Általános szabályként azonban az Unió minden tagállamára érvényes, hogy a *2 évnél fiatalabb kasztrálatlan hímivarú állatok és tinók (korhatár nélkül) jelölhetők intervenció felvásárlásra.* Az intervenció felvásárlások vágott testre és hasított féltestre vonatkoznak.

Az intervencióval kapcsolatos adminisztratív és piaci műveletek koordinálását az EU tagállamaiban az *intervenció ügynökségek* végzik.

Miután az intervenció rendszere beindult a *tagállamok vágóhidjai és/vagy feldolgozó(i) (csontozó üzemei) pályázat keretében felajánlhatják* a meghatározott minőségi osztályú marhahúst az általuk megállapított ajánlati áron megvásárlásra. A tenderen résztvevő vágóhidak a tagállamok intervenció ügynökségéhez juttatják el pályázataikat, amelyben megjelölik a kategóriánként *felajánlott mennyiséget (minimum 10 tonna)*, az ahhoz kapcsolódó árat.

A tendereket az intervenció ügynökségek továbbítják Brüsszelbe, ahol a marhahússal foglalkozó Igazgatási Bizottság meghatározza azt a *maximum árat*, amelynél magasabb árat tartalmazó ajánlatokat kizárja a tenderből.

Az elfogadott marhahúst a pályázatban *résztvevő cég köteles* a megjelölt EU által jóváhagyott hűtőházba vagy csontozó részlegbe szállítani. Az intervenció ügynökség a szállítás teljesítése után *45 nappal, de nem később, mint 65 nappal fizet* a beszállított marhahúsért. A marhahús felvásárlás és készletezés költségeit *uniós forrásokból fedezik* a tagállamok, a marhahús készletek pedig az *EU tulajdonát képezik*. Ennek megfelelően az intervenció készletek kiadásáról is uniós szabályozás gondoskodik. Az intervenció hűtőházakban felhalmozott készletek különböző formában kerülhetnek *értékesítésre*:

- általában *jótekonysági célokra*, hadseregnek, kórházaknak értékesítik nagyon alacsonyan megállapított ár mellett,
- vagy piaci lehetőség esetén fagyasztott formában *exportálják*.

3.5.2 Magántárolási támogatás

A magántárolási támogatás szintén a *piaci felesleg időszakos eltávolítására használt piaci intézkedés*, mely intervenciós felvásárlások nélkül teszi lehetővé a kínálat szabályozását. Ennek a támogatásnak az intervencióval szembeni előnye, hogy a meghatározott keretek között a tulajdonos döntheti el a tárolás időtartamát, és a legalkalmasabb pillanatban értékesítheti a tárolt húst.

2002. július 1-jétől magántárolási támogatás nyújtására vonatkozó intézkedést akkor lehet elhatározni, ha a piaci ár a vágott test minősítése alapján meghatározott kategóriákban alacsonyabb, és valószínűleg alacsonyabb is marad, mint az alapár 103%-a. Arendeletileg, a hímivarú szarvasmarha R3 osztályú vágott test kategóriára megállapított alapár 2002. július 1-től kezdődően 2 224 €/t. (543 079 Ft/t).

Az intervenciós ügynökségek szempontjából is rugalmasabb ez a támogatási forma, hiszen lényegesen kevesebb adminisztratív munkával jár. A készletek tulajdonosa továbbra is a kereskedő marad, aki a felmerülő kereskedelmi kockázatokat viseli. A magántárolási támogatást azok a kereskedők igényelhetik, akik vállalják, hogy meghatározott ideig a saját költségeikre és saját hűtőházukban tárolják a marhahúst. A támogatás összege lehet előre rögzített vagy pályázat eredménye alapján meghatározott összeg. Magántárolási támogatás adható kifejlett szarvasmarhák vágott test, hasított féltest, kompenzált testnegyed, elülső és hátulsó negyed formában lévő húására. A támogatott tárolási idő általában öt vagy hat hónap.

3.6 Harmadik országgal folytatott kereskedelem szabályozása

Az import és export engedélyek a Közösség egész területén érvényesek. Ezeknek az engedélyeknek a kiadása biztosíték letételéhez kötött, amely garantálja, hogy a termékeket az engedély érvényességi ideje alatt importálják vagy exportálják. Amennyiben az import vagy export ezen idő alatt nem, vagy csak részben történik meg, a biztosíték – a vis major eseteit kivéve – teljesen vagy részben elkobzásra kerül.

3.6.1 Import szabályozás

A GATT megállapodásnak megfelelően 1995. július 1. óta import vámok helyettesítik a változó lefoglalásokat. A marha és borjúhús rendtartás alá tartozó valamennyi élő szarvasmarha, marha- és borjúhús vám tárgyát képezi, ha azokat az EU tagállamain kívüli országokból importálják, kivéve a fajtatiszta tenyészállatokat. Az általános import rendelkezéseken kívül kedvezményes import megállapodások is érvényben vannak. A marhahús import jelentős része jelenleg a koncessziós import megállapodások keretében nulla vagy csökkentett vámtarifa mellett érkezik az EU tagállamaiba.

3.6.2 Export támogatás

Az Unió marhahús felesleg külpiacra történő értékesítésének legfontosabb eszköze az export visszatérítés. Az export visszatérítések összegének kialakításakor a

Marhahús Igazgatási Bizottság figyelembe veszi a jelenlegi és a jövőbeni világpiaci és uniós piaci helyzetet, továbbá a versenyhelyzet alakulását a harmadik országokban. Az export visszatérítés összege függ az export célországtól és az adott húsrésztől is. A visszatérítések az egész Közösségre nézve azonosak.

3.7 A tárgyalások eredményei és annak várható hatásai a magyarországi marha- és borjúhús termékpályára

Magyarországnak jó esélye van az uniós piacsabályozás hatékony alkalmazására hiszen piaci *árfigyelést és árjelentést* jelenleg is működtetünk, a *vágott test minősítés* jogi háttére biztosított, az *egyedi nyilvántartási rendszer* létezik és lefedi a teljes szarvasmarha állományt, az *intervenciós felvásárláshoz* nagyban hasonlító állami felvásárlás rendszerének jogi alapjai adottak, valamint a *közvetlen termelői támogatások* kifizetésének a jelenleg alkalmazott támogatási rendszerben jól kialakult gyakorlata van.

Ugyanakkor a csatlakozásig számos *intézményfejlesztési és jogharmonizációs intézkedést meg kell tenni*, mert az EU a piacsabályozás előnyeiben csak azt a tagországot részesíti, ahol garantáltan adottak az uniós támogatások szabályszerű felhasználásának feltételei. Ez a magyar gazdálkodókra olyan terhet fog róni, ami első sorban a *megnövekvő adminisztrációs feladatokban* jelentkezik. Teljes körű, a mainál *részletesebb nyilvántartásokat* kell majd vezetni, és meg kell felelni a *többszöri ellenőrzések* által támasztott feltételeknek.

A tárgyalások eredményeként *speciális húsmarha támogatásra* az EU induló ajánlatánál több, mint kétszer nagyobb támogatási felső határt (94 620 egyed) értünk el. Ez a nagyobb mennyiség a jelenlegi támogatásra jogosult 9 hónapnál idősebb húsmarha állományunkat tekintve, mintegy 50 000-es létszám növekedésre ad lehetőséget.

Ugyancsak jelentős mozgásteret ad a húshasznú *anyatehén* állományra kapott 117 000 *egyedes kvótánk*, a jelenlegi szinthez képest mintegy 60 000-es *tartalékot* jelent. Vágási támogatásként borjúra és felnőtt állatra összesen 235 998 *egyedes* támogatottsághoz jutottunk.

A *szarvasmarha kiegészítő támogatás* címen kapott EU forrás 2004-ben 392 *millió forint* nemzeti ágazati célkitűzéseket szolgálva további termelést segítő, korszerűsítő célokra hasznosítható (pl. tenyésztő szervezetek támogatása, teljesítmény és minőség fejlesztés, normatív termelői támogatás). A célok meghirdetése az EU szabályok behatárolta keretek között *nemzeti hatáskörbe* tartozik.

Becslések szerint a csatlakozás első évében, *55%-os közvetlen támogatási szint mellett* a vágómarha termelés egyedenkénti bevétele az értékesítési átlagár EU intervenciós ár bevezetésének hatására történő emelkedésének is köszönhetően a 2001. évi bevételhez képest mintegy 70 000 Ft-tal növekedik.

Az anyatehén és a speciális húsmarha támogatásra jogosult állatokhoz megfelelő nagyságú takarmánytermő területtel kell rendelkezni. A szükséges terület nagyság *1,8 nagyállat egységként (NE) 1 hektár*, amelynek megléte alapfeltétele a támogatásokra való jogosultságnak. Mindezzel az *extenzív tartást* kívánják ösztönözni. Az

a gazdálkodó, aki ennél extenzívebb tartást vállal, további támogatásokhoz juthat, ami a támogatásra jogosult egyedenként *további 20 000 Ft lehet.* (12. táblázat)

12. táblázat

Húsmarha ágazat mutatóinak előrejelzése az Európai Unióban 2000 – 2009 (ezer t)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bruttó termelés	7452	7698	7573	7620	7760	7655	7675	7794	7815	7784
Élő állat import	36	33	37	40	48	50	51	51	52	52
Élő állat export	94	45	60	90	90	90	90	90	90	90
Nettó termelés	7394	7685	7550	7570	7718	7615	7636	7755	7777	7746
Leölt mennyiség		425								
Összes fogyasztás	7259	6707	7399	7510	7530	7535	7537	7539	7540	7540
Import (hús)	379	350	390	400	410	418	422	425	425	425
Export (hús)	577	495	560	650	650	526	521	641	662	631
Egy főre jutó fogyasztás (kg)	19,26	17,74	19,52	19,76	19,75	19,73	19,70	19,67	19,64	19,60

Forrás: Euro Directorate-General for Agriculture (2002) PROSPECTS FOR AGRICULTURAL MARKETS 2002 – 2009: 69 p.

4. Juh- és Kecskehús Termékpálya szabályozása és elemei

4.1 A jogi szabályozás alapja és annak főbb elemei

2001. december 22-én lépett életbe a 2529/2001. számú tanácsi rendelet, amely hatályon kívül helyezte az előző 2467/1998. számú jogforrást, és máig a juh- és kecskehús közös piaci szervezetének alaprendelete. A rendelet alkalmazására vonatkozó részletes szabályozásról a támogatási rendszerek tekintetében a 2250/2001. számú bizottsági rendelet szól.

A rendeletek a KAP célkitűzések — különös tekintettel a piac stabilitására, valamint az érintett mezőgazdasági közösség megfelelő életszínvonalára — elérése érdekében intézkednek bizonyos rendelkezések meghozataláról, amelyek elősegítik a kínálat hozzáigazítását a piaci igényekhez. Rendelkeznek belső piaci intézkedésekről, amelyek magukban foglalják a juhhús- és kecskehús termelőknek nyújtott *jövedelemtámogatásokat*, valamint a *magántárolási rendszert*.

A közös agrárpolitika kimondja, hogy a termelőknek juttatandó *jövedelemtámogatás* összegének tükröznie kell a Közösségen belüli termelési rendszerek eltérő szakosodását.

A termelőknek azokon a területeken fizetnek kiegészítő jövedelemtámogatást, ahol a *juhtartás és a kecsketartás hagyományos tevékenység*, vagy jelentősen hozzájárul a vidék gazdaságához. *Anyakecské*k után azokon a meghatározott területeken kapnak jövedelemtámogatást a termelők, ahol a *kecskenevelés főleg kecskehús termelésre irányul*, és a kecske- és juh tartástechnológiák hasonló természetűek.

Az Unió a kiegészítő jövedelemtámogatás juttatását azokra a termelőkre korlátozza, akiknek gazdaságán belül *legalább 50% – az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapról (EMOGA)* nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló

1257/1999. számú tanácsi rendelet meghatározása szerint – a *hátrányos helyzetű területen fekvő mezőgazdasági haszonterület*.

A juh- és kecskehús közös piaci szervezete által alkalmazott szabályzó eszközök az alábbi 3 kategóriába sorolhatók. (13. táblázat)

13. táblázat

A juh- és kecskehús termékpálya szabályozásának elemei, és magyarországi jellemzői

Intézkedés, jogcím	Támogatási összeg* (€, 100%)	Támogatási felső határ (egyed)	Kedvezményezett
<i>Közvetlen jövedelemkiegészítő támogatások:</i>			
Juh és kecske támogatás	21 (16,8)	1 146 000	Termelő (állattartó)
Kedvezőtlen adottságú területek kiegészítő támogatása	7	–	
Kiegészítő kifizetés	1 211 510	–	
<i>Belső piac támogató intézkedések:</i>			
Magántárolás támogatása			Kereskedő és/vagy feldolgozó
<i>Harmadik országokkal folytatott kereskedelem szabályozása:</i>			
Nem EU országokba irányuló export támogatása			Exportőr
Nem EU országokból származó termékekre vonatkozó importrendszer			

A juh- és kecskehús piacának közös szabályozása belső piaci rendszert és kereskedelmi rendszert foglal magában, és az alábbi termékekre vonatkozik:

- Bárány (egy éves korig),
- Élő juh, a fajtatiszta tenyészállat és bárány kivételével,
- Élő kecske, a fajtatiszta tenyészállat kivételével,
- Juh- vagy kecskehús frissen, hűtve vagy fagyasztva,
- Juh- és kecskehús, csonttal, sózva, sós lében tartósítva, szárítva vagy füstölve,
- Juh- és kecskehús, csont nélkül, sózva, sós lében tartósítva, szárítva vagy füstölve,
- Élő juh, fajtatiszta tenyészállat,
- Élő kecske, fajtatiszta tenyészállat,
- Juh és kecske élelmezési célra alkalmas vágási mellékterméke és belsősége, frissen vagy hűtve, a gyógyászati termékek gyártására szánt vágási melléktermék és belsőség kivételével,
- Juh és kecske élelmezési célra alkalmas vágási mellékterméke és belsősége, fagyasztva, a gyógyászati termékek gyártására szánt vágási melléktermék és belsőség kivételével,
- Juh és kecske élelmezési célra alkalmas vágási mellékterméke és belsősége, sózva, sós lében tartósítva, szárítva vagy füstölve,
- Birka- vagy kecskefaggyú,
- Más elkészített és konzervált juh- vagy kecskehús, vágási melléktermék és belsőség, főzés nélkül; főtt hús vagy belsőség és főzés nélküli hús vagy belsőség keveréke,
- Más elkészített és konzervált juh- vagy kecskehús, vágási melléktermék és belsőség, a főzés nélküli vagy a keverék kivételével.

Annak érdekében, hogy a kereskedelmi szervezeteket a kínálat piaci igényekhez való igazításának elősegítésére ösztönözzék, az alábbi közösségi intézkedések fogantathatók a fent felsorolt termékek tekintetében:

- a *juhtartás és kecsketartás javítását* célzó intézkedések;
- a *termelés, feldolgozás és értékesítés jobb megszervezését* elősegítő intézkedések;
- a *minőség javítását* célzó intézkedések;
- rövid és hosszú távú előrejelzések alkalmazott *termelési eszközök alapján* történő bevezetését lehetővé tevő intézkedések;
- a *piaci ár alakulásának regisztrálását* elősegítő intézkedések.

A rendelet meghatározza az alkalmazhatósághoz szükséges fogalmakat:

- *Termelő*: egyéni gazdálkodó – legyen az akár *természetes vagy jogi személy, természetes vagy jogi személyek csoportja*, függetlenül az ilyen csoportnak vagy tagjainak a nemzeti jog szerinti jogállásától –, akinek *gazdasága a Közösség területén található, és aki juh-, vagy kecskefélék nevelésével foglalkozik*.
- *Gazdaság*: minden olyan *termelési egység*, amelyet a termelő kezel, és amely *egy tagállam területén található*.
- *Anyajuh*: minden olyan, a juh fajhoz tartozó nőivarú állat, amely már *legalább egy ízben ellett, vagy legalább egy éves*.
- *Anyakecske*: minden olyan, a kecske fajhoz tartozó nőivarú állat, amely már *legalább egy ízben ellett, vagy legalább egy éves*.

4.2 Közvetlen jövedelemkiegészítő támogatások

4.2.1 Juh és kecske támogatás

A támogatás célja a juh és kecske tartók *méltányos jövedelmi szintjének biztosítása*, melynek *kedvezményezettje az állat tartója*.

A gazdaságában anyajuhokat tartó termelő – kérelmezés esetén – *juh támogatást* (anyajuhra vonatkozó jövedelemtámogatást) kaphat.

Az anyakecskéket tartó termelő – kérelmezés esetén – *kecske támogatást* (kecskére vonatkozó jövedelemtámogatást) kaphat. Ezt a támogatást az olyan meghatározott esetekben adják meg a termelőknek, ahol a:

- a kecsketartás főleg *kecskehús-termelésre* irányul,
- illetve a kecsketartási és juhtartási *technológiák* hasonló természetűek.

E területek jelenleg Görögország és Portugália, valamint Franciaország, Olaszország, Spanyolország és Ausztria egyes területei. Magyarország tekintetében még nem született döntés, hogy mely területek lesznek jogosultak kecske támogatásra.

Az anyajuhra és kecskére vonatkozó támogatást *éves kifizetés* formájában adják jogosult állatonként, *naptári évenként* és *termelőnként*, az *egyéni támogatási felső határon* belül. Azt a legalacsonyabb állatlétszámot, amely után támogatás kérelmezhető, a tagállam szabja meg. Ez a legalacsonyabb szám *nem lehet 10-nél kevesebb és*

50-nél több. Magyarországon azok az egyéni gazdálkodók vagy gazdálkodók csoportjai – akik eszközeiket közösen használják – igényelhetik majd a támogatást, akik legalább 10 anyajuhot tartanak.

A jövedelemtámogatás összege anyajuhonként 21 € (5 128 Ft) . Azon termelők esetében azonban, akik juhtejet vagy juhtejből készült termékeket értékesítenek, az anyajuhonkénti jövedelemtámogatás 16,8 € (4 102 Ft). (Magyarországon 2004-ben ezen összeg 55%-a, 11,6 €, azaz 2 820 Ft, illetve 9,2 €, azaz 2 256 Ft.)

A jövedelemtámogatás összege anyakecskénként 16,8 € (4 102 Ft). (Magyarországon 2004-ben ezen összeg 55%-a, 9,2 €, azaz 2 256 Ft lehet.)

Az integrált rendszer (IIER) követelményein kívül túl, a termelőknek a támogatási kérelmekben fel kell tüntetniük, hogy értékesítenek-e juhtejet vagy juhtejből készült tejtermékeket abban az évben, amelyre a támogatást kéri.

A juhhús- és kecskehús-termelők támogatási kérelmeit a tagállam által kijelölt hatósághoz kell beadni a tárgyévvel megelőző november 1. , és a tárgyév április 30. között.

A tartási időszak, amelyre a termelő vállalja, hogy gazdaságán tartja azokat az anyajuhokat és/vagy kecskéket 100 nap. Ezen időszak kezdete a pályázatok beérkezési határidejét követő első nap.

A támogatási jogosultság országos felső határral korlátozott, és a támogatási jogosultságokat egyéni felső határra kell leosztani.

Fontos megjegyezni, hogy az egyéni támogatási jogosultság vagyoni értékű jognak tekinthető, azaz – a meghatározott kereteken belül – forgalomképes és átruházható. Ha a termelő eladja, vagy egyéb módon elidegeníti gazdaságát, minden támogatási jogát átruházhatja arra a személyre, aki átveszi a gazdaságát.

A termelő gazdaságának eladása nélkül is átruházhatja jogait – részben vagy egészben – más termelőkre. A jogoknak a gazdaság eladása nélküli átruházása esetén az átruházott jövedelemtámogatási jogok egy része – de legfeljebb 15%-a – díjmentes újraelosztás végett ellenszolgáltatás nélkül átkerül annak a tagállamnak a nemzeti tartalékjába, ahol a gazdaság található. A tagállamok megszerezhetik a támogatási jogokat – vagyis a támogatott létszám egyéni jogosultságát – azoktól a termelőktől, akik önként beleegyeznek abba, hogy jogaikat részben vagy egészben átengedjék. Ebben az esetben a jogok megszerzésért ezeket a termelőket a nemzeti költségvetésből *kifizetésben részesíthetik, azaz vagyoni ellenértékként pénzt kapnak.*

A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy a gazdaság eladása vagy egyéb módon való elidegenítése esetén a jogok átruházását a nemzeti tartalék közvetítője hajtja végre. Ugyanakkor meghozhatják azokat az intézkedéseket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy *elkerüljék a támogatási jogok kivételét az érzékeny természeti övezetekből* vagy azokból a régiókból, amelyekben a juhtartás különösen fontos a helyi gazdaság szempontjából.

A tagállamok – az általuk meghatározandó időpontig – engedélyezhetik a támogatási jogok azon részének ideiglenes átruházását, amelyekkel az azokat birtokló termelő nem szándékozik élni.

Mindegyik tagállam fenntart egy *nemzeti tartalékot* – általában 2–3% – a támogatási jogokra. A tagállamok a nemzeti tartalékok keretein belül juttathatnak támogatási jogokat a termelőknek. E juttatás során előnyben részesítik különösen az *új termelőket, a fiatal gazdálkodókat vagy az egyéb elsőbbségi termelőket*. Az újraelosztás szabályai nem lehetnek diszkriminatívak.

Az EU ennél a támogatási formánál az alábbiak szerint határozta meg a támogatható állatlétszámokat. (14. táblázat)

14. táblázat

Juh és kecske támogatás tagállami jogosultság felső határa (egyed)

Tagállam	Jogosultság (× 1000)	Tagállam	Jogosultság (× 1000)
Belgium	70	Luxemburg	4
Csehország	66.733	Magyarország	1 146
Dánia	104	Málta	8.485
Németország	2 432	Hollandia	930
Észtország	48	Ausztria	206
Görögország	11 023	Lengyelország	335,88
Spanyolország	19 580	Portugália	2 690
Franciaország	7 842	Szlovénia	84.909
Írország	4 956	Szlovákia	305,756
Olaszország	9 575	Finnország	80
Ciprus	472.401	Svédország	180
Lettország	18.437	Egyesült Királyság	19 492
Litvánia	17.304		

4.2.2 Kedvezőtlen adottságú területek kiegészítő támogatása

Kiegészítő támogatást azokon a területeken kell fizetni a termelőknek, ahol a *juhtartás és kecsketartás hagyományos tevékenység*, vagy jelentős mértékben járul hozzá a vidék gazdaságához. Ezeket a területeket a tagállamok határozzák meg. Mindenestre, kiegészítő támogatás csak annak a termelőnek adható, akinek gazdaságán belül *legalább 50%* az 1257/1999/EK tanácsi rendelet meghatározása szerint *hátrányos helyzetű területen fekvő* mezőgazdasági haszonterület. Magyarországon a területek kijelölése jelenleg folyamatban van.

A kiegészítő támogatás összege *7 € (1 709 Ft) anyajuhonként vagy anyakecskénként*. (Magyarországon 2004-ben ezen összeg *55%-a, 3,9 €, azaz 940 Ft.*)

A kiegészítő támogatást *ugyanazokkal a feltételekkel adják meg*, mint az anyajuhra és a kecskére vonatkozó támogatást.

4.2.3 Kiegészítő kifizetés

Az egyes tagországok az EU által meghatározott keretösszeg mértékéig további támogatást nyújthatnak a juh- és kecsketartó gazdák számára. Ennek a támogatásnak a jogosultsági kritériumait a tagországok önállóan határozzák meg, figyelembe véve az adott ország sajátosságait és ágazati érdekeit. (15. táblázat)

Kiegészítő kifizetés tagállami elosztása (ezer €)

Tagállam	Összeg	Tagállam	Összeg
Belgium	64	Luxemburg	4
Csehország	71	Magyarország	1 212
Dánia	79	Málta	9
Németország	1 793	Hollandia	743
Észtország	51	Ausztria	185
Görögország	8 767	Lengyelország	355
Spanyolország	18 827	Portugália	2 275
Franciaország	7 083	Szlovénia	86
Írország	4 875	Szlovákia	323
Olaszország	6 920	Finnország	61
Ciprus	441	Svédország	162
Lettország	19	Egyesült Királyság	20 162
Litvánia	18		

4.3 Az árjelentés és a vágott test minősítés rendszere

4.3.1 Árjelentési rendszer

Ákárcsak a marhahús szektorban a juh ágazatban is egy olyan *árjelentési mechanizmus* működik a tagállamok és a *brüsszeli központ* között, amely lehetővé teszi, hogy szükség esetén a Juh- és kecskehús Bizottság piac támogató intézkedéseket léptessen életbe. Annak érdekében, hogy az úgynevezett *nemzeti árak* minden tagországban kiszámíthatók legyenek, a ténylegesen kialakult piaci árakat, a mintaként kiválasztott állatvásárokon és a vágóhidakon hetente regisztrálják. A piaci árakat a vágott test minősítés alapján, kategóriánként határozzák a minősített hasított súly 100 kg-jára vonatkozóan. A piaci árakat a brüsszeli Juh- és kecskehús Irányító Bizottság rendszeresen ülésén értékelik.

4.3.2 Vágott test minősítési rendszer

Az árjelentés és a piaci beavatkozás egységességét a juhhús termékpálya-szabályozás esetében is a *SEUROP* rendszerű vágott test minősítési rendszer biztosítja. Az SEUROP juh vágott test (szubjektív) minősítési rendszer pontosan körülírja a *7–13 kg-os, kis súlyú, illetve a 13–22 kg közötti, nagy súlyú vágott test* minőségi osztályokra való felosztását és jelölését. Ez a kereskedelmi minősítő rendszer a *kis súlyú* vágott testekre vonatkozóan tartalmazza (dél-európai minősítés) a testtömeg kategóriákon túl a *faggyúzottságra és a színre*, a *nagy súlyú* nyakalt törzsek esetében pedig, a *testalakulásra és a faggyúzottságra* vonatkozó részletes leírásokat.

Az SEUROP juh vágott test minősítési rendszer a testalakulási osztály meghatározására, az „S” kivételével az Európa szó első öt betűjének megfelelően:

S	szuper
E	kiváló
U	nagyon jó
R	jó
O	közepes
P	gyenge

kategóriákat alkalmazza.

A szuper, „S” minősítés kivételével a többi öt fő osztályon belül három-három alosztályt különböztet meg, +, 0 és – jelekkel utalva azokra.

A nagy súlyú juh vágott testek minőségét meghatározó, a kereskedelmi értéket erősen befolyásoló tulajdonság a faggyúzottság, amelynek öt fő osztályát (azokon belül szintén 3-3 alosztályát, melyeket +, 0 és – jelekkel jelölünk) különböztetik meg:

1	nagyon csekély,
2	csekély,
3	közepes,
4	erős,
5	nagyon erős.

E tulajdonságot a vágott test külső és belső felületén vizsgálják. Háti nézetből figyelve a faggyúsodás először és legnagyobb mértékben a farok alapján, annak közvetlen környékén jelenik meg, majd az ágyék és a hát felső tájékát, a hátgerinc közvetlen környékét fedi. Ezt követően *tovább terjed vastagságában az egész törzsön*, elsősorban a felső testtájon és utoljára a combokon és a vállakon. Először vékony „faggyúhártya,” majd vastagabb „faggyúréteg” és végül vastag „faggyútakaró” alakul ki az izomzat felületén, egymást követő fokozatban. Az izmok ennek arányában egyre kevésbé lesznek láthatóak.

4.4 Belső piaci támogató intézkedések

4.4.1 Magántárolási támogatás

Célja a *juhhús feleslegfelvásárlás nélküli ideiglenes kivonása a piacról*, és a piaci árcsökkenés megakadályozása. Az intézkedés kedvezményezettje a kereskedő és/vagy a feldolgozó.

A magántárolási támogatás meghirdetésére akkor kerül sor, *ha a piaci árak egy vagy több árjegyzési területen, egy előre meghatározott szint alá (alapár) esnek*.

Az *alapár*, az éves termelői ártárgyalások során alakul ki úgy, hogy az ágazat ennek alapján megfelelő bevételhez jusson. Az adott gazdasági évre vonatkozó alapárat az *EU Mezőgazdasági Tanácsa állapítja meg*, meghatározásánál az alábbi szempontokat veszi figyelembe:

- az adott év juhhús piaci helyzetét,
- a juhhús fogyasztás és termelés jövő évi tendenciáit,
- a juhhús előállítás költség vonzatát,
- az egyéb állattenyésztési ágazatok, különösen a borjú és marhahús piaci helyzetét.

Az *alapár* a mindenkori jövedelem kiesés kompenzálásának *viszonyítási*, és a magántárolási támogatás rendszer *beindításának az alapjául* szolgál.

A támogatás *pályázatos, vagy előirányozott formában* nyújtható. Pályázat esetében a legkedvezőbb ajánlatot adó pályázó nyer. A második esetben a Juh és kecskehús Irányító Bizottság előre meghatározza a támogatás összegét.

A magántárolással járó kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében a pályázó tonnáként *120 €-t köteles biztosítékként befizetni*. A tárolás előírás szerinti végrehajtása esetén a biztosítéket visszafizetik.

A magántárolási támogatásra vonatkozó pályázatokat a jogszabályokban meghirdetett *intervenciós ügynökségekhez* kell benyújtani. A pályázati eljárás keretében megpályázható tárolási időszak *általában három hónap*. A magántárolókra vonatkozóan a tárolási időszak tényleges hosszát azonban a tárolást végző határozza meg. A *tárolási időszak minimálisan három, maximálisan hét hónap* lehet. A *legkisebb tárolható mennyiség szerződésenként 4 tonna* csontos hús.

4.5 Harmadik országokkal folytatott kereskedelem szabályzása

A juh- és kecskehús termékek bármelyikének a Közösségbe való behozatala vagy onnan való kivitele *import-, illetve exportengedély felmutatásához köthető*. Az import- és exportengedélyek az *egész Közösségben érvényesek*.

Az engedélyeket a *tagállamok adják ki* bármely kérelmezőnek, függetlenül annak a Közösségen belüli székhelyétől.

Ezen engedélyek kibocsátásának feltétele lehet *biztosíték letétbe helyezése*, annak garantálására, hogy a termékeket az engedély érvényességi ideje alatt hozzák be, illetve viszik ki. A *vis major* eseteinek kivételével a *biztosítéket* – teljes egészében vagy részben – *bevonják*, ha a behozatal, illetve a kivitel *nem történik meg*, vagy csak részben történik meg ezen idő alatt.

4.6 A tárgyalások eredményei és annak várható hatásai a juh- és kecskehús termékpályára

A tárgyalások eredményeként az EU kezdeti ajánlatával szemben mintegy 120 ezerrel nagyobb, *1 146 000 egyed nagyságú kvótát* értünk el. Ez a kvóta ún. „*regionális (vagy országos) támogatási felső határ*”, ennek túllépése esetén nincs további támogatási lehetőség. A támogatás anyajuhra, jerekére és anyakecskére igényelhető, mértéke *21 €/egyed/év (5 128 Ft/állat/év)*; tejhasznú juh, illetve anyakecske esetében ezen összeg 80%-a. A KSH adatait alapul véve jelentős – mintegy 15%-os – állománybővülési lehetőség van a jelenlegi állománylétszám és a támogatási felsőhatár figyelembe vételével. *(16. táblázat)*

A támogatási összeg még az 55%-os induló szint esetében is közel kétszerese a jelenlegi hazai támogatásnak (1500 Ft/állat).

16. táblázat

Juh és kecske ágazat mutatóinak előrejelzése az Európai Unióban 2000–2009 (ezer t)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bruttó termelés	1109	1005	1060	1092	1106	1094	1090	1082	1080	1072
Élő állat export	15	12	15	15	12	13	13	14	14	17
Élő állat import	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nettó termelés	1123	1015	1074	1106	1118	1106	1102	1095	1093	1088
Import	252	252	255	260	268	273	277	281	285	290
Export	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3
Készlet változás	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Összes fogyasztás	1371	1264	1325	1363	1383	1376	1376	1373	1375	1375
Egy főre jutó fogyasztás (kg)	3.64	3.34	3.50	3.59	3.63	3.60	3.60	3.58	3.58	3.57

Forrás: Euro Directorate-General for Agriculture (2002) PROSPECTS FOR AGRICULTURAL MARKETS 2002–2009; 69 p.